

Становище

**по дисертация за присъждане на образователната и научна степен “доктор” по научна специалност 3.2. Психология (05.06.10 Социална психология) на Екатерина Димитрова с научен ръководител доц. д-р Йоланда Зографова на тема : “Социални полета на агресивни прояви в трудния ученически клас”
от доц. д-р Йоланда Зографова**

Представен е дисертационен труд върху проблеми, възникнали поради динамичните социални процеси през последните десетилетия и засягащи най-младите представители на българското общество. Става дума за увеличеното напрежение, агресивно поведение и конфликтни взаимоотношения в училище.

Бих искала в началото да кажа няколко изречения за личността и работата на дисертанта. За Е.Димитрова изучаваният в дисертацията проблем се ражда не в кабинет на института или в библиотеката, а така да се каже сред “горещите точки” на едно българско училище. Сблъсквайки се с всекидневните, пораждащи стрес и съдържащи висока степен на конфликтност, ситуации в училищния живот, у Димитрова се формира активен интерес към научното систематично изследване на феномена “труден клас” в контекста на различните социални полета, в които се разгръща най-типичната му характеристика – агресивността. Тя имаше възможността да наблюдава и двете страни – учители и ученици – в техните междуличностни и формални отношения, в процеса на учебната работа, и да участва в живота на училище и на самия избран от нея “субект” - трудния клас. Предизвикателство е да се направи опит за научно изследване на такъв социално-практически и остро актуален проблем.

Работата е развита в три глави върху 176 стр., в т.ч.177 литературни източници и две приложения с методики. Теоретичният анализ последователно обхваща концепциите за малката социална група, както и експерименталните изследвания в сферата на ученическите класове, в частност и на трудния клас, и на основата на тези две линии в познанието е организиран оригинален теоретичен модел с представена дефиниция на трудния клас, критерии, по които да бъде диференциран от други феномени и особено от така да се каже “нормалния” клас. Следваща логически развита стъпка в анализа е открояване на същината на юношеската агресивност, в т.ч. в сферата на училището или ученическата агресивност. Обосновавайки модела за различните социални полета на проява на агресивността, дисертантът демонстрира отлично познаване и анализ на точно определени, необходими пунктове от концепциите и експерименталните парадигми в сферата на проблематиката. Особено ясно се акцентира на

значимостта на когнитивно -поведенческия подход, както и на информационно-процесуалните модели. На основата на тези модели и на идеите за “полето” на К. Левин, Екатерина Димитрова създава собствена оригинална и с перспектива за социално-практическо приложение, трактовка на спецификата на груповата агресивност, разгръщана в две основни социални полета, включващи както субектите – ученици, развиващите се верижно ситуации, личностните особености на лицата, характеристиките на групово равнище на трудния клас, поведенческите форми на тази социална група. Един от основните приноси на труда е в очертаването на социалнопсихичните особености на явлението “труден клас”, както и неговото дефиниране, което действително представлява нов опит в социалната психология. Постановката на изследването е логическо развитие на обосноваването цел, задачи и хипотези в теоретичната част. Чрез създаване на собствен въпросник за изследване на трудни класове и комбинирането му с подходящи методики в сферата на агресията и тормоза, както и включване на експертни оценки от самите преподаватели в изследваното училище осигуряват интересни и важни резултати от гледна точка и на познанието, и на социалната практика. Очертаването на система от пет основни признака, определящи собствената същност на трудния клас - агресия, конфликтност, реактивност, самонадеяност, демотивация, е отново принос на докторанта и позволява развитие на линия на изследвания в областта на индивидуалното и на груповото поведение. Резултатите потвърждават очакванията, че в една социална среда с неблагоприятен социалнопсихичен климат, високо равнище на агресивност, насочено както вътрегрупово, така и извънгрупово, се развиват трудни за социален контрол, ученически групи, при които тормозът спрямо връстници и преподаватели е нещо всекидневно, а постиженията в сферата на учението и познанието не стоят в мотивацията на тяхната дейност и поведение. Данните потвърждават теоретичния модел и профила на трудния клас в системата от очертаните пет основни признака.

В заключение бих добавила, че в работата си докторантът показва качества на млад и перспективен, мислещ самостоятелно и творчески, изследовател. Актуалност на проблематиката, оригиналност както в теоретичен план, така и на полето на емпиричното изследване, социално-практическа значимост на резултатите – тези характеристики на дисертацията ми дават основание убедено да предложа на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен “Доктор” на Екатерина Димитрова.

Дата
26.09.2011

Член на научно жури:
доц. д-р Й. Зографова